

REPUBLIKA CRNA GORA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

BILTEN

30 – 2008 Živa stoka

AGRARNI MARKETINŠKI INFORMACIONI SISTEM
CRNE GORE

23. jul 2008. Vol. 3, Broj 30

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore www.minpolj.vlada.cg.yu
www.amiscg.org

Ponuda na stočnim pijacama	2-3
Pregled cijena žive stoke	3-7
Senaža i silaža lucerke	8-9

PONUDA NA STOČNIM PIJACAMA

Najbolja ponuda teladi i jagnjadi

U toku prethodne nedjelje u ponudi je bilo najviše jagnjadi i teladi, što je uslovilo blagi rast cijena teladi zbog povećane tražnje.

Najbolja ponuda jagnjadi bila je u Pljevljima i to 120 jagnjadi sa cijenom od 2,1 do 2,2€/kg žive mjere.

Dobra ponuda jagnjadi i teladi zabilježena je i u Beranama i to 70 jagnjadi sa cijenom od 2,2 do 2,3€/kg žive mjere i 30 teladi sa cijenom od 2,7 do 3€/kg žive mjere.

Na stočnoj pijaci u Bijelom Polju ponuđeno je 31 tele a cijena im se kretala od 2,2 do 2,7€/kg žive mjere, dok se cijena jagnjadi kretala od 2 do 2,2€/kg žive mjere i u ponudi je bilo 42 jagnjeta.

Na podgoričkoj pijaci ponuđeno je 75 jagnjadi sa cijenom od 2,3 do 2,5€/kg žive mjere, cijena teladi se kretala od 3 do 3,2€/kg žive mjere a u ponudi je bilo 22 grla.

Cijena teladi u Baru je bila od 2,8 do 3,3€/kg žive mjere a u ponudi je bilo 6 grla. U Nikšiću je ponuđeno 16 grla sa cijenom od 3 do 3,2€/kg žive mjere. Cijena jagnjadi se kretala od 2,3€/kg žive mjere u Nikšiću do 2,6€/kg žive mjere u Baru.

Bar

Tokom ove nedjelje imali smo blagi porast cijena teladi, jaradi i junadi obje kategorije.

Osjetna je nešto veća potražnja što je uticalo na mali porast cijena pomenutih ka-

tegorija stoke. Pošto i dalje imamo minimalnu ponudu na pijaci stvarna prodaja po farmama je sigurno veća od navedene.

Berane

Ove nedjelje na stočnoj pijaci u Beranama bila je dobra ponuda teladi, jagnjadi i

priplodnih krava meleza. Tražnja i cjenovni trend su ostali na nivou od prošle nedjelje.

Nikšić

Cijene žive stoke u Nikšiću iste su kao i prošle nedjelje. Na stočnoj pijaci nije bilo ponude.

Pljevlja

Ponuda stoke na pijacama u Pljevljima protekle sedmice bila je loša. Trgovina se uglavnom, obavlja na farmama. Cijene stoke su bez bitnijih promjena, izuzimajući cijenu teladi gdje je došlo do povećanja zbog lošije ponude.

Bijelo Polje

U toku ove sedmice na bjelopoljskim stocnim pijacama najbolja ponuda je bila kod kategorija teladi i jagnjadi. Cijene su ostale na prošlonedjeljnom nivou.

Podgorica

Trend cijena žive stoke na podgoričkoj pijaci je nepromijenjen, velike vrucine uticale su na slabiju ponudu na pijaci. Najbolja je bila ponuda jagnjadi i prasadi.

CRNA GORA MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

IZVJEŠTAJ O CIJENAMA ŽIVE STOKE

Datum prikupljanja podataka: 17. – 23. 7. 2008. godine
Izveštaj sastavila: Služba za selekciju stoke

	Stoka Rasa jm	Bar Stočna pijaca	Berane Stočna pijaca	Bijelo Polje Stočna pijaca	Nikšić Stočna pijaca	Pljevlja Stočna pijaca	Podgorica Stočna pijaca	Crna Gora
1	Telad 80-160 kg SIM kg	~	3.00 (3.00-3.00)	2.60 (2.50-2.70)	~	2.90 (2.90-3.00)	~	2.83 (2.80-2.90)
2	Telad 80-160 kg kg	2.90 (2.80-3.30)	3.00 (2.70-3.00)	2.30 (2.20-2.50)	3.10 (3.00-3.20)	2.80 (2.70-2.90)	3.10 (3.00-3.20)	2.87 (2.73-3.02)
3	Junad do 300 kg kg	2.00 (1.90-2.40)	~	1.60 (1.50-1.70)	2.15 (2.10-2.30)	~	~	1.92 (1.83-2.13)
4	Junad preko 300 kg SIM kg	~	~	~	~	~	2.00 (2.00-2.20)	2.00 (2.00-2.20)
5	Junad preko 300 kg kg	1.85 (1.85-1.85)	2.00 (2.00-2.00)	~	1.85 (1.75-2.00)	1.80 (1.70-1.80)	~	1.88 (1.83-1.91)
6	Krave za klanje SIM kg	~	1.20 (1.20-1.20)	~	~	~	~	1.20 (1.20-1.20)
7	Krave za klanje kg	0.90 (0.80-1.20)	1.00 (0.80-1.20)	0.80 (0.80-0.90)	0.90 (0.80-1.10)	0.90 (0.80-1.00)	0.90 (0.80-1.10)	0.90 (0.80-1.08)
8	Prasad kg	~	3.20 (3.20-3.20)	3.10 (3.00-3.30)	3.50 (3.20-3.50)	~	3.30 (3.30-3.50)	3.28 (3.18-3.38)
9	Jagnjad kg	2.50 (2.40-2.60)	2.30 (2.20-2.30)	2.20 (2.00-2.20)	2.40 (2.30-2.50)	2.10 (2.10-2.20)	2.30 (2.30-2.50)	2.30 (2.22-2.38)
10	Jarad kg	3.00 (3.00-3.50)	2.20 (2.20-2.20)	2.40 (2.30-2.50)	2.70 (2.50-2.80)	~	2.60 (2.50-2.70)	2.58 (2.50-2.74)

	Stoka Rasa jm	Bar Stočna pijaca	Berane Stočna pijaca	Bijelo Polje Stočna pijaca	Nikšić Stočna pijaca	Pljevlja Stočna pijaca	Podgorica Stočna pijaca	Crna Gora
11	Priplodne ovce grlo	~	150.00 (150.00-150.00)	140.00 (120.00-160.00)	100.00 (80.00-120.00)	~	~	130.00 (116.67-143.33)
12	Priplodne koze grlo	~	80.00 (60.00-100.00)	130.00 (100.00-130.00)	90.00 (70.00-100.00)	~	~	100.00 (76.67-110.00)
13	Priplodne junice HF grlo	~	~	~	1,200.00 (800.00-1,400.00)	~	~	1,200.00 (800.00-1,400.00)
14	Priplodne junice Smeđa grlo	~	~	~	~	1,000.00 (950.00-1,200.00)	~	1,000.00 (950.00-1,200.00)
15	Priplodne krave HF grlo	~	~	~	1,300.00 (1,000.00-1,500.00)	~	800.00 (750.00-1,000.00)	1,050.00 (875.00-1,250.00)
16	Priplodne krave Melez grlo	~	700.00 (350.00-1,100.00)	750.00 (700.00-1,200.00)	650.00 (400.00-800.00)	750.00 (600.00-800.00)	750.00 (750.00-1,000.00)	720.00 (560.00-980.00)

*Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

Cene žive stoke - stočne pijace u Srbiji za period 14-20.7.2008. godine

Jedinica mere din/kg			Težina/ uzrast	Rasa	Centralna Srbija										Vojvodina						Dominantna cena Srbija			
					Beograd	Obrenovac	Čačak	Kragujevac	Kraljevo	Loznica	Nis - Beljin	Pirot	Požarevac	Smederevo	Osipaonica	Vranje	Zaječar	Kikinda	Novi Sad	Pančevo		Sombor	S.Mitrovica	Subotica
Dviske		sve		140	---	130	120	125	---	---	---	---	---	---	---	130	---	140	---	---	110	---	---	140
Jagnjad		sve		160	160	150	150	155	180	190	190	170	160	190	180	---	160	170	170	170	160	160	180	
Jarići		sve		160	140	140	150	130	150	150	150	140	150	150	---	---	150	---	170	160	150	160	---	
Junad		do 300 kg	HF	---	---	140	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	150	---	---	
Junad		do 300 kg	SM	160	---	---	140	---	150	150	150	150	---	---	155	150	---	---	---	---	180	---	---	
Junad		>480 kg	sve	160	160	140	160	---	---	150	---	---	---	---	160	145	140	140	---	145	160	---	150	
Koze		sve		90	---	---	100	80	80	80	---	70	---	80	80	---	---	---	80	80	70	---	---	
Krave za klanje		HF		---	---	110	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	90	80	---	---	95	---	---	
Krave za klanje		SM		110	100	120	90	95	---	90	90	95	---	---	90	80	---	95	---	80	115	---	---	
Krmače za klanje		>130 kg	sve	100	110	---	---	---	90	---	---	100	120	---	---	100	80	---	---	110	100	---	105	
Ovca		sve		120	110	100	110	100	100	100	---	100	100	100	90	---	---	95	100	90	90	---	90	
Ovnovi za priplod		sve		140	---	120	120	---	---	---	---	110	---	---	120	120	---	---	---	---	130	---	---	
Prasad do 15 kg		sve		160	170	---	---	---	150	180	180	150	150	160	180	---	140	160	160	150	180	---	200	
Prasad do 25 kg		sve		150	160	150	160	150	140	180	180	150	150	160	180	---	---	150	160	140	170	---	170	
Priplodne junice		sve		---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	120	---	---	
Priplodne krave		HF		---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	110	---	---	
Priplodne krave (din/grlu)		SM		---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	110	---	---	
Šilježad		sve		140	---	120	140	135	---	---	---	140	120	---	150	---	---	---	140	130	120	---	---	
Telad		80-160 kg	HF	230	---	---	---	---	---	---	210	---	---	---	---	---	---	250	210	190	---	190	---	
Telad		80-160 kg	SM	270	260	230	240	240	220	220	---	230	---	240	240	---	---	---	230	240	220	260	---	
Tovljenici		80-130 kg	sve	140	140	120	---	---	130	130	---	140	145	130	150	---	110	130	130	130	135	120	140	
Tovljenici		>130 kg	sve	---	130	---	---	---	100	120	---	120	---	115	130	---	---	110	120	115	125	---	130	

Izvor: STIPS

Cijene su izražene u dinarima. (1Euro = 78 dinara)

Prikaz cijena u kn/kg za grupu proizvoda / stoka, meso i mesne prerađevine

Prices for product group
livestock market Tip cijene:

Geografska podjela: Mjesta

U razdoblju: od 07.07.2008 do: 13.07.2008(Tjedan:28)

Uspoređeno s razdobljem: od 23.06.2008 do: 29.06.2008(Tjedan:26)

Proizvod	Tip	Hrvatska
tele simental (80-160 kg)-calf .	Min	21,00
	Max	33,00
	Prosjek	26,04
tele holstajn (80-160kg)-calf .	Min	18,00
	Max	26,00
	Prosjek	23,58
junica simental (za klanje)-heifer .	Min	8,00
	Max	13,50
	Prosjek	12,28
junica holstajn (za klanje)-heifer .	Min	9,00
	Max	12,00
	Prosjek	10,84
bik simental (>450kg)-beef .	Min	12,00
	Max	18,00
	Prosjek	14,16
bik holstajn (300-450 kg)-beef .	Min	11,00
	Max	13,00
	Prosjek	12,24
krava simental (za klanje)-cow .	Min	4,00
	Max	11,00
	Prosjek	6,42
odojak (25-35 kg)-piglets .	Min	11,00
	Max	24,00
	Prosjek	13,79
svinja (80-120 kg)-pig .	Min	8,00
	Max	17,00
	Prosjek	10,70
krmača (za klanje)-sow .	Min	4,00
	Max	7,00
	Prosjek	6,19
janjad-lambs .	Min	16,00
	Max	34,00
	Prosjek	22,27
ovca (za klanje)-sheep .	Min	8,00
	Max	10,00
	Prosjek	8,63
jare-kid goat .	Min	23,00
	Max	34,00
	Prosjek	29,29
ždrijebe-foal .	Min	13,00
	Max	13,50
	Prosjek	13,25
konj-hors .	Min	9,00
	Max	12,00
	Prosjek	10,50

Cijene su izražene u kunama. (1Euro = 7,3 Kuna)

Izvor: TISUP

COMMISSION EUROPEENNE		CENE STOKE ZA KLANJE U EU																				Datum									
Direction générale de l'Agriculture		CENE NA TRŽIŠTU ZEMLJE ČLANICE																				od : 07.07.08									
D2. Vlandes bovine, porcine, ovine et aviculture		PRIX DE MARCHÉ - ETATS MEMBRES																				do : 13.07.08									
		MARKET PRICES - MEMBER STATES																													
(EURO/100kg PC/DW)		BE	BG	CZ	DK	DE	EE	GR	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	EU	Promena poslednje nedelje	
Junad U2	326.0	314.7	338.1	315.6	315.2	438.9	311.3	347.0	343.9	390.0					278.7	340.0			337.3	315.2	280.9	329.8		306.3	296.0		31.1	340.9	357.1	-2.65	
Junad U3	303.9	318.8	342.5	310.5			417.7	310.6	333.0	348.0	378.2		246.5		332.3				330.4	315.2	286.4	323.0		304.1	284.9		31.0	341.1	334.1	0.82	
Junad R2	289.8	314.1	320.7	310.6	283.6	417.1	345.6	310.3	333.5	348.8			218.1	245.9	324.5	292.9			304.3	306.2	268.7	315.3	230.5	286.2	310.6	347.1	311.9	331.2	328.4	0.61	
Junad R3	263.5	307.5	323.9	308.0	280.3	408.7	295.7	309.0	337.6	354.6			208.0	251.9	318.7			358.3	288.3	306.8	275.6	310.1	288.2	272.5	340.3	310.9	333.0	314.5	-146		
Junad Q2	255.2	232.6	287.5	314.4	282.2	223.1	391.9	241.3	286.0	316.4	280.0	282.0	204.0	232.6	283.1	283.5	358.3	277.4	286.5	261.8	294.3	224.3	273.9	279.3	291.8	299.0	310.7	279.7	-0.01		
Junad Q3	242.1	235.2	289.2	301.6	283.3	212.9	365.3	275.9	251.0	318.9	270.4	282.0	206.8	250.4	285.0			358.3	284.4	294.8	285.5	283.6	207.3	282.1	267.5	297.2	297.6	315.9	286.2	-0.84	
Junad	258.2	233.7	305.3	311.5	301.9	225.5	366.4	301.3	318.3	335.4	368.2	282.0	205.3	240.1	329.6	284.7	358.3	259.1	309.8	266.9	312.9	220.1	284.7	289.5	297.8	303.7	324.8	319.8	-0.55		
Bikovi R3	298.3					280.8				239.0	251.3				257.8				273.2	270.8			253.9	289.5	272.4		322.1		272.6	0.95	
Bikovi	298.3					280.8				239.0	251.3				257.8				273.2	270.8			253.9	289.5	272.4		322.1		272.6	0.95	
Goveda U2										356.0	330.5									372.1							302.5	346.9	347.2	-170	
Goveda U3										356.0	336.6									348.3							302.5	350.4	348.2	-4.51	
Goveda U4										335.0	336.0									375.0								349.1	346.6	-7.70	
Goveda R3						305.9				329.0	331.9				372.4				321.3						370.6		289.9	342.2	334.5	-5.41	
Goveda R4										312.0	331.3									302.0							388.6	343.8	339.0	-5.92	
Goveda Q3						345.6	276.5			297.0	318.6				285.6				296.3				223.2				297.9	328.6	314.5	-5.41	
Goveda Q4						345.1				251.0	318.9									283.5			222.9				283.5	334.4	326.5	-5.54	
Goveda						345.2	281.6			315.3	326.5				331.1				335.8				223.1				297.8	340.0	331.1	-5.77	
Krave R2	285.8									334.0		253.9						220.1				262.7					283.3	288.0	283.3	288.0	-2.76
Krave R3	286.3					260.5	298.0	287.2		192.7	337.0	286.3	267.1		163.2		304.5	224.2		290.2	255.8	245.9	218.1	200.7	222.2	228.5	268.5	298.6	293.1	-4.03	
Krave R4						253.2	285.0	287.4		253.1	321.0	286.0			185.6				284.5	257.6	243.3		195.2	237.7	207.7		251.9	298.4	277.9	-5.87	
Krave Q2	264.1	173.8	233.3	232.5	265.0	164.1	170.4	204.7	287.0	265.5	215.5			185.3	178.3	282.3	237.5		259.2	229.8	210.5	189.4	177.8	184.4	218.8	231.4	264.1	258.2	243.2	-159	
Krave Q3	256.2	168.7	217.3	260.0	273.0	158.1	176.7	179.5	282.0	276.1	237.0			176.9	183.9	276.9	232.1		269.2	233.5	228.4	181.6	188.9	184.9	220.4	210.9	267.2	275.3	259.6	-2.37	
Krave Q4	249.6					206.3	255.8	279.3	155.8	178.2	283.0	278.1		183.4	180.1	217.7		273.3	243.0	235.1		212.3	183.2	203.6	194.9	245.9	270.1	259.8	259.8	-4.18	
Krave P2	221.5	174.0	185.3	191.1	218.6	150.4	159.5	190.6	240.0	233.4	200.1	167.0	174.8	180.3	260.0	232.0		225.4	210.6	193.9	157.4	183.6	185.2	162.0	175.5	215.9	213.6	208.3	-1.2		
Krave P3	210.5	189.4	186.2	219.6	233.6	169.7	199.6	175.4	265.0	269.1	209.4	167.0	171.8	189.7	259.7	191.0		251.7	216.0	212.2		187.2	179.7	184.5	178.5	230.5	241.4	237.7	-2.54		
Krave	257.1	172.7	227.3	221.9	265.2	152.9	167.0	183.3	289.0	270.8	214.8	167.0	177.2	185.9	281.9	227.4		262.3	238.9	220.7	189.9	195.0	182.3	202.1	183.6	243.7	265.1	251.9	-2.66		
Junica U2	342.5					326.3	321.2			320.1	406.0	338.0	441.1					280.5		315.8		328.0					302.5	346.1	373.9	2.88	
Junica U3	323.0					347.0	314.7			328.8	401.0	343.6	430.9						308.5	258.7			268.7				302.5	352.2	370.0	148	
Junica R2	280.0					267.4	282.1	310.8		393.1	277.5	346.0	331.2	378.4				203.1	291.3	234.3	320.8		263.7	266.2		286.8	336.1	325.2	3.95		
Junica R3	266.0					264.3	329.5	307.6		384.8	268.8	347.0	335.4	388.1			227.8	328.7		293.4	247.6		270.0	238.0	315.9	308.5	341.0	329.2	-122		
Junica R4						254.3	345.5	300.7		251.5	325.0	335.9		186.7	220.8			283.5	241.5		265.5		265.5			293.9	293.9	343.5	329.9	-3.64	
Junica Q2						240.3	241.9	263.5	222.1	382.3	275.7	294.0	316.8	259.9		238.2		258.5	228.4	304.0	218.0	250.6	223.7	267.3	260.3	315.9	276.0	272.0	0.37		
Junica Q3						239.2	268.6	273.8	187.8	346.3	280.9	308.0	321.3	252.7	244.0	240.2		244.0	240.2		225.2	254.8	229.7	276.7	294.9	306.4	286.2	286.2	-1.12		
Junica Q4						214.9	284.8	276.8	189.6		296.4	301.0	320.7	244.0	224.8			253.2	243.6		237.2	203.7		255.1	279.8	330.9	308.2	308.2	-4.21		
Junica	306.8					251.3	305.7	293.4	204.9	372.8	304.1	362.4	330.2	403.1	244.0	189.2	225.6	328.0	231.6	293.1	239.9	191.5	231.6	262.3	235.6	269.7	290.7	337.6	328.6	-0.53	
Poluke	271.2	210.0	284.3	274.7	285.0	182.2	365.8	283.1	307.2	316.1	348.3	235.2	184.5	218.9	311.9	243.7	186.7	263.4	286.0	245.0	282.6	205.1	266.1	234.9	251.3	280.9	324.1	288.5	-177		
Promena poslednje nedelje		-0.1	-6.4	18	-10	-19	-3.3	-4.6	-14	-0.2	-7.8	10		-16	-3.7	0.0	24.0		-3.8	0.6	10	-0.5	-0.8	2.7	15	3.7	-8.6				

Izvor: EU Komisija

SENAŽA I SILAŽA LUCERKE

Tradicionalan način spremanja sijena – kon-zervisanje lucerke, djeteline, trava i travno-leguminoznih smješa kod nas je prirodno sušenje na suncu. Pored ove, postoji i druga, mada nedovoljno poznata mogućnost za konzervisanje zelene mase, spremanje silaže ili senaže.

Ovakva hrana je po sastavu i osobinama sličnija zelenoj masi u odnosu na sijeno, a postupak siliranja u manjoj mjeri zavisi od vremenskih uslova. Istina je da tehnologija siliranja ili senažiranja predstavlja za početnike pravi mali izazov. Međutim, i taj problem se može lako prevazići korišćenjem adekvatne literature, konsultovanjem stručnjaka, ali i konsultovanjem proizvođača koji više godina uspješno spremaju silažu lucerke.

U uslovima suvog ratarenja prvi otkos lucerke i travâ je količinski najvažniji, jer se u odnosu na godišnje prinose dobije i 50-60%. U malom broju slučajeva, na parcelama i kod farmera koji zalivaju livade i obavljaju sve mjere vezane za prihranjivanje i zaštitu od štetočinâ, godišnji prinosi zelene mase ili sijena su znatno veći, a prinosi po otkosima su ravnomjerniji. U takvim slučajevima dobija se pet, a ponekad i šest otkosa, dok godišnja proizvodnja sijena iznosi i do 20 t/ha. Ovakve livade se koriste 6-8 godina, pa i duže, a sve to na kraju utiče da su troškovi proizvodnje hrane (sijena) znatno niži. Nasuprot tome, na parcelama gdje nema zalivanja, ali i drugih agrotehničkih mjerâ, najčešće se u toku vegetacije dobija tri otkosa, pri čemu je udio mase po otkosima u godišnjem prinosu 50-60% : 30-35% : 15-20%, dok je godišnja proizvodnja sijena 6-8 t/ha.

Najveći problem pri sušenju prvog otkosa za sijeno jesu česte kiše u maju mjesecu, kao i visoka vlažnost vazduha i tla. Osim toga, biljke iz prvog otkosa odlikuju se

grubljim stablom i manjim učešćem lišća u ukupnoj biljnoj masi. U takvoj masi, lišće se brže suši u odnosu na stablo, a presušeno lišće se lako kruni i opada, a sa njim se gubi i najhranljiviji dio biljke. Naime, u lišću lucerke nalazi se tri četvrtine sadržaja proteinâ, kao i najveći dio vitaminâ i mineralâ. Ukoliko, u međuvremenu, pada i kiša, pokošena masa ostaje na zemlji još duže, uz ispiranje najvažnijih hranljivih sastojaka. Svemu tome treba dodati i činjenicu da dugo zadržavanje pokošene mase na livadi (zbog nepovoljnih vremenskih prilika) ometa regeneraciju biljaka, a ukoliko one i prorastu kroz otkose, zakasnelim sakupljanjem sijena dodatno se oštećuju mlade biljke.

Zbog svih nabrojanih problema, neki od naših malih farmera više godina unazad prvi otkos lucerke konzervišu u formi silaže ili senaže. Ovakav postupak je na velikim farmama usvojen još ranije, zahvaljujući školovanom kadru koji primjenjuje mnoga savremena dostignuća. Osim prvog, često se i posljednji (jesenji) otkos lucerke silira, jer su vremenski uslovi u jesenjem periodu takođe nepovoljni za spremanje sijena.

Međutim, siliranje lucerke nije tako jednostavan postupak kao što je to u slučaju cijele kukuruzne biljke. Naime, lucerka sadrži znatno manje šećera i znatno više proteina i mineralnih materija, te se ne može silirati uobičajenim postupkom. Otežavajuća okolnost je i visok sadržaj vlage, koji u optimalnim fazama razvika lucerke može da bude 80, pa i više procenata. Jedini način da se od ove kulture dobije kvalitetna silaža (bez korišćenja različitih dodataka ili konzervanasa) jeste da se pokošena masa prije siliranja provene (prosuši) do nivoa vlage od oko 60-65 %. Usljed gubitka vlage

provenjavanjem dolazi do relativnog povećanja sadržaja šećera potrebnog za fermentaciju, a povećani sadržaj suve materije djeluje depresivno na štetne mikroorganizme. Još jačim provenjavanjem (do procenta vlage od oko 55 % ili niže) dobija se senaža - hranivo koje se po svojim karakteristikama nalazi između sijena i silaže. Dužina trajanja provenjavanja zavisi od intenziteta sunčeve toplote i može da iznosi od nekoliko sati, pa do više od jednog dana. Optimalan nivo vlage u prosušenom materijalu (po praktičnim preporukama) je onaj kada se pri stiskanju lišća još uvek ne čuje karakterističan šuštavi zvuk, a mjesto preloma stabilnije je vlažno - ali bez kapljica rose.

Osnovni problem pri spremanju silaže od provenulog materijala je otežano sabijanje, jer je prosušeni materijal dosta elastičan. Zbog toga provenulu masu treba bolje usitniti nego u slučaju kada se silira materijal sa prirodnim sadržajem vlage. Praktične preporuke su, da pri korišćenju zelene lucerke za siliranje, dužina sjeckanja bude 3-5 cm, za provenuli materijal sa oko 30-35 % suve materije 2-3 cm, a pri pripremanju senaže svega 0,7-1,5 cm. Naročitu pažnju treba obratiti na što bolje gaženje silaže u cilju istiskivanja vazduha, dobro pokrivanje folijama, kao i dodatno opterećivanje silirane mase. U ovu svrhu koristi se sloj zemlje, pijeska, stare traktorske gume ili drugi predmeti koji su teški i koji neće oštetiti foliju. Na nekim farmama se praktikuje da se naknadno, preko silaže ili senaže spremljene od lucerke, u jesen silira sloj od cijele kukuruzne biljke. Ova vrsta silaže je znatno teža, te dodatno opterećuje lucerku. Pored toga, biljni sokovi koji se oslobađaju iz kukuruzne silaže, bogati mlečnom kiselinom i šećerima, sakupljaju se u lucerki i time potpomažu njeno konzervisanje.

Ukoliko se zbog vremenskih uslova provenjavanje ne može izvesti, za obezbje-

đivanje optimalnih uslova za vrenje silaže preporučuje se korišćenje ugljenohidratnih hraniva, u tipu prekrupе kukuruza, suvih repinih rezanaca, melase i sl. Ova hraniva se koriste u količini od 5-8 % u odnosu na zelenu masu i u startu obezbjeđuju potrebnu količinu šećera za previranje u mlječnu kiselinu. Pored toga, neka od nabrojanih hraniva vezuju višak vlage, te i u tom smislu pozitivno doprinose kvalitetu silaže. U cilju postizanja što boljih rezultata, preporuka je da zrnasta hrana ili suvi rezanci budu što bolje usitnjeni i što bolje raspoređeni po masi koja se silira. Pri korišćenju melase, zbog njene sirupaste forme, neophodno je da se najprije rastvori sa 2-3 dijela vode, a zatim da se što ravnomjernije prska. Ovakva vrsta dodatka povećava vlažnost silaže, pa u startu treba prosušiti biljnu masu u većem stepenu.

Pored ovih mogućnosti, u Evropi se koriste hemijski konzervansi na bazi mješavine mravlje i propionske kiseline, koji u startu zakiseljavaju siliranu masu do potrebnog nivoa i time obavljaju potpuno konzervisanje. I pored visoke efikasnosti, ova vrsta dodataka je jako skupa, te za nas nema značaj. Nasuprot tome, na našem tržištu se mogu nabaviti bakterijski inokulanti, odnosno svojevrsna „maja“ koja potpomaže brže odvijanje fermentacije i stvaranje većih količina mlečne kiseline kao prirodnog konzervansa.

U cilju postizanja maksimalnih rezultata, biljni materijal koji se inokuliše treba obavezno provenuti bar do nivoa vlage od oko 65 %, a još je bolje da se u masu ravnomjerno doda i 5-8 % kukuruzne prekrupе. Ovakva silaža će, pored boljeg kvaliteta imati i veću hranljivu vrijednost, a povećan sadržaj suve materije je jako važan za pravilnu ishranu visokomlečnih grla.